

Suomi lukee

– ja ostaa kirjoja

JOHDANTO	2
KIRJAOSTOT 1995–2013	2
KIRJOJEN OSTAJAT	4
OSTETTAVAN KIRJAN VALINTA.....	8
MITÄ KIRJALLISUUTTA SUOMI OSTAA.....	10
KIRJOJEN OSTAMINEN VERKKOKAUPASTA.....	15
PUHELINMARKKINOINTI	15

JOHDANTO

Kirjoja lukisi erittäin mielellään puolet ja melko mielellään 30 prosenttia suomalaisista. Keskiarvolla mitattuna kirjojen lukeminen on ajankäyttötavoista neljänneksi suosituin. Kirjojen lukeminen saa kuitenkin koko joukon suurimman erittäin mielelläni -vastausten osuuden. Erityisen mielellään kirjoja lukevat naiset, 20–29-vuotiaat, yliopisto-/korkeakoulututkinnon suorittaneet, ja vanhassa Etelä-Suomen läänissä ja erityisesti pääkaupunkiseudulla asuvat vastaajat.

Keskiarvoilla mitattuna suosituimmaksi ajanvietetavaksi nousee musiikin kuuntelu. Lähes saman tuloksen saavat sanomalehtien lukeminen, matkailu, kirjojen lukeminen ja liikunta.

Suomi lukee -tutkimuksessa selvitetään kirjojen lukemista sekä niiden ostamista *omalla rahalla*. Tutkimuksen ovat tilanneet Kirjakauppaliitto ja Suomen Kustannusyhdistys, ja sen on toteuttanut Taloustutkimus. Tutkimukselle on saatu avustusta Kirjakauppasäätiöltä sekä Otavan Kirjasäätiöltä. Vertailut edellisiin tutkimuksiin on koostanut Yrjö Repo.

Tutkimus on toteutettu viiden vuoden välein vuodesta 1995 alkaen. Vuonna 1989 Taloustutkimus teki selvityksen omalla kustannuksellaan, ja sen tulokset eivät ole vertailukelpoisia myöhempien tutkimusten kanssa.

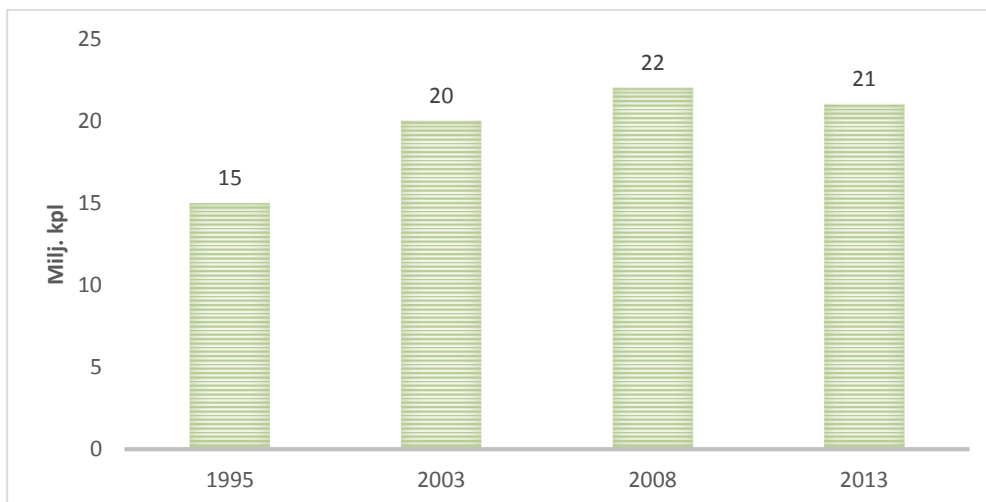
Tutkimukset toteutettiin informoituina kirjekyselyinä. Vuoden 2013 tutkimus tehtiin syys-lokakuussa ja muut huhti-toukokuussa. Kysely lähetettiin 1 455 15–79-vuotiaalle suomalaiselle. Vastausprosentti oli erinomainen 53 %.

KIRJAOSTOT 1995–2013

Vuonna 2013 yksityiset henkilöt ostivat 21 miljoonaa kirjaa. Luku on huikea, vaikkakin miljoona vähemmän kuin viisi vuotta aikaisemmin.

Vastaajia pyydettiin kirjaamaan omaksi, lahjaksi kotiin tai lahjaksi muualle ostetut kotimaiset ja ulkomaiset kirjat viimeisen 12 kuukauden aikana. Työn puolesta yritykselle tai yhteisölle ostetut kirjat sekä kaikki oppi- ja kurssikirjat pyydettiin jättämään huomiotta.

12 kuukauden aikana ostettujen kirjojen lukumäärä yhteensä 1995–2013

Kun kuluttajien ostomääriä verrataan Kustannusyhdistyksen tilastoihin, voidaan todeta, että vuosina 1995 ja 2003 ostettujen kirjojen lukumäärät olivat yhtä suuret. Vuonna 2008 kuluttajat ostivat 15 % muita kuin Kustannusyhdistyksen jäsenten kustantamia kirjoja ja vuonna 2013 25 % muita kuin Kustannusyhdistyksen jäsenten kustantamia kirjoja.

Luvut vastaavat Tilastokeskuksen jakelutieselityksen keräämiä lukuja, joiden mukaan Suomen Kustannusyhdistykseen kuuluvien kustantajien kustantamisen kirjojen osuus myydyistä kirjosta on tällä hetkellä 70–75 %.

Vastaajia pyydettiin kertomaan kuinka paljon he arvioivat vuodessa käyttävänsä rahaa kirjojen ostamiseen.

12 kuukauden aikana kirjaostoihin käytetty rahamäärä 1995–2013

Vuoteen 2008 asti kirjoihin käytetty rahamäärä kasvoi. Vuoden 2013 selvityksen mukaan yksityisten henkilöiden käyttämä rahamäärä kirjoihin oli laskenut vuoden 2003 tasolle.

Ostettujen kirjojen ja niihin käytetyn rahan perusteella ostetun kirjan keskihinta oli

- 15,86 euroa vuonna 1995
- 18,35 euroa vuonna 2003
- 19,54 euroa vuonna 2008
- 17,61 euroa vuonna 2013

Keskihinnan muutos myötäilee Suomen Kustannusyhdistyksen jäsenten yleisen kirjallisuuden nettohinnan muutoksia siltä osin, että myös kustantajien saama keskimääräinen hinta yleisen kirjallisuuden myynnistä nousi vuodesta 1995 vuoteen 2008 ja laski vuodesta 2008 vuoteen 2013.

KIRJOJEN OSTAJAT

Vuoden aikana 78 % suomalaisista ostaa vähintään yhden kirjan. Kirjoja ostaneiden osuus on kasvanut edellisestä tutkimusajankohdasta. Kirjanostajien osuus on kasvanut joka vuosi:

- 69 % vuonna 1995
- 76 % vuonna 2003
- 77 % vuonna 2008
- **78 % vuonna 2013**

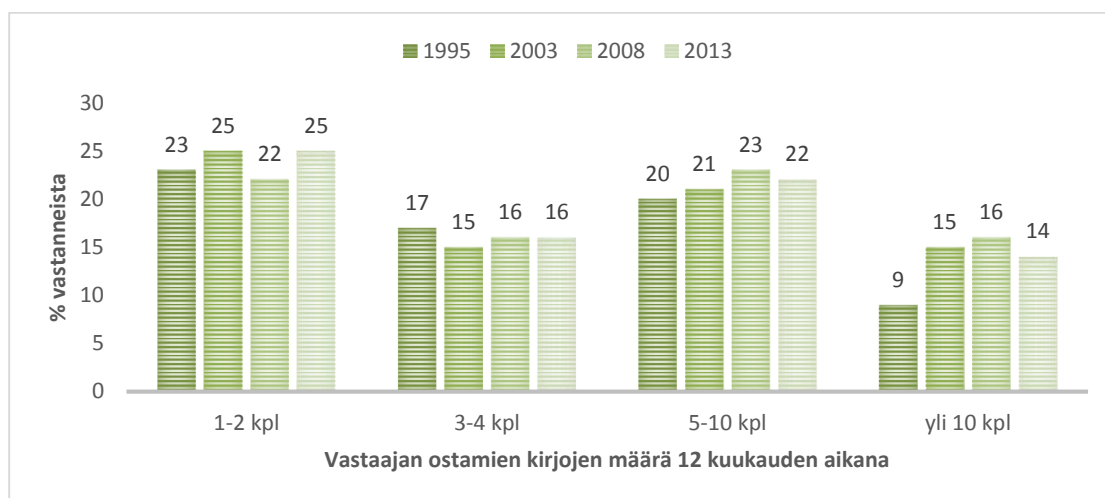
Kirjoja ostaneiden jakautuminen eri ryhmiin (%)

Naiset	83
Miehet	72
20–29 -vuotiaat	85
50–59 -vuotiaat	70
Yliopisto- tai korkeakoulututkinto	92
Kansa-, keski- tai peruskoulu	53
Asuu Etelä-Suomessa	83
Asuu Itä-Suomessa	67
Asuu pääkaupunkiseudulla	87
Asuu alle 50 000 asukkaan kaupungissa	66
Kotitaloudessa alle 18-vuotiaita lapsia	85
Yksinasuva yli 18-vuotias	73

Suurkuluttajista kirjankarttelijoihin

Keskimäärin henkilö, joka oli ostanut kirjoja vuoden aikana, osti niitä 6,3 kappaletta. Määrä oli laskenut vuodesta 2008 (6,9 kpl). Tässä selvityksessä on kirjanostajat on jaettu neljään eri ryhmään vuosiososten lukumäärän perusteella: 1-2 kirjaa vuodessa, 3-4 kirjaa vuodessa, 5-10 kirjaa vuodessa ja yli 10 kirjaa vuodessa ostavat. Lisäksi on erikseen tarkasteltu ryhmää, joka ei osta lainkaan kirjoja.

Osti kirjoja 12 kuukauden aikana 1995–2013

Luvuista voidaan havaita, että suurkuluttajien (yli 10 kirjaa vuodessa) määrä on laskenut ja 1-2 kirjaa ostaneiden osuus on kasvanut. Kirjojen kokonaisymyynnin vähentyminen johtuu siis ennen kaikkea siitä, että kirjojen suurkuluttajia on vähemmän kuin aikaisemmin.

Positiivista on se, että vuonna 2013 kirjoja osti 85 000 asiakasta enemmän kuin vuonna 2008. Vähemmän innostava tieto on se, että yli viisi kirjaa ostaneiden määrä väheni, yli kymmenen kirjaa ostaneiden jopa merkittävästi.

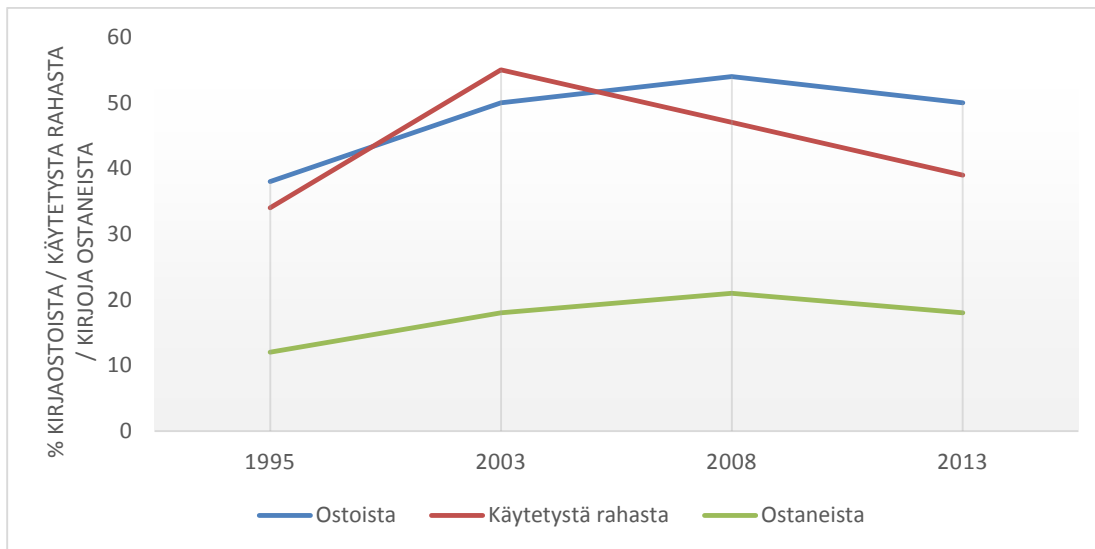
Yli kymmenen kirjaa ostaneet hankkivat sekä vuonna 2008 että vuonna 2013 keskimäärin 18 kirjaa 12 kuukauden aikana.

Kokonaisymyynnin kannalta merkittävin muutos on se, että yli kymmenen kirjaa ostaneet hankkivat vuonna 2013 yhteensä miljoona kirjaa vähemmän kuin vuonna 2008, ja heidän osuutensa kaikista kirjaostoista aleni 54 prosentista 51 prosenttiin.

Kirjojen suurkuluttajat

Suurkuluttajat ovat henkilöitä, jotka ostavat vuodessa yli kymmenen kirjaa. Heidän osuutensa markkinoista on erittäin merkittävä. Puolet kirjaostoista oli vuonna 2013 heidän tekemiään. Suurkuluttajien määrä kuitenkin vähenee.

Suurkuluttajien osuus kirjamarkkinoista

Suurkuluttajien jakautuminen kirjoja ostaneista:

- Kirjoja ostaneista naisista 16 % on suurkuluttajia, miehistä 14 %
- eniten heitä oli 40–49-vuotiaissa (21 %),
- yliopisto- ja korkeakoulutetuissa (26 %), jotka
- asuivat Etelä-Suomessa (22 %).

Tyypillinen suurkuluttaja on siis nelikymppinen pääkaupunkiseudulla asuva korkeakoulutettu nainen.

Keskiverrot kirjanostajat

Suurin osa suomalaisista 2,7 miljoonaa kuuluu ryhmään, joka ostaa 1–10 kirjaa vuodessa. Heidän osuutensa oli 81 % kaikista kirjoja ostaneista.

Kirjankarttelijan profiili

Suomalaisista 21 % ei ollut ostanut vuoden aikana yhtään kirjaa.

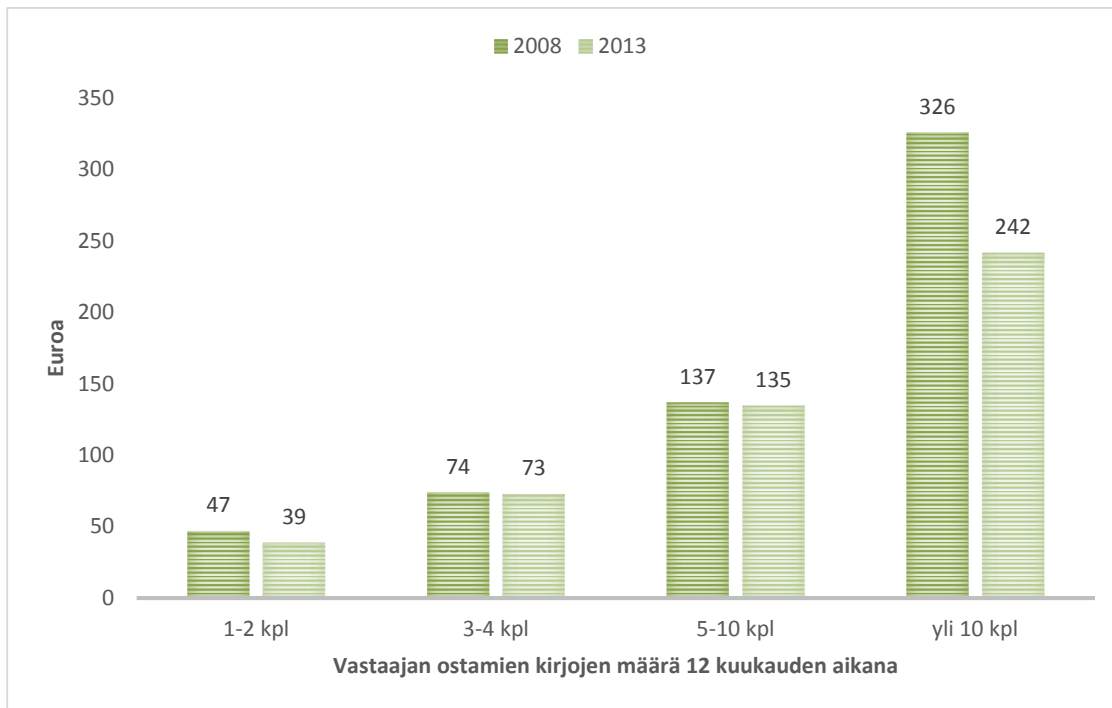
Tyypillinen kirjankarttelija on Itä-Suomessa maaseudulla asuva vähänkoulutettu viisikymppinen mies.

Kirjoihin käytetty rahamäärä

Kirjoihin käytetty rahamäärä on viidessä vuodessa vähentynyt. Vuonna 2008 kirjoja ostettiin omalla rahalla 430 miljoonalla eurolla, vuonna 2013 summa oli 370 miljoonaa.

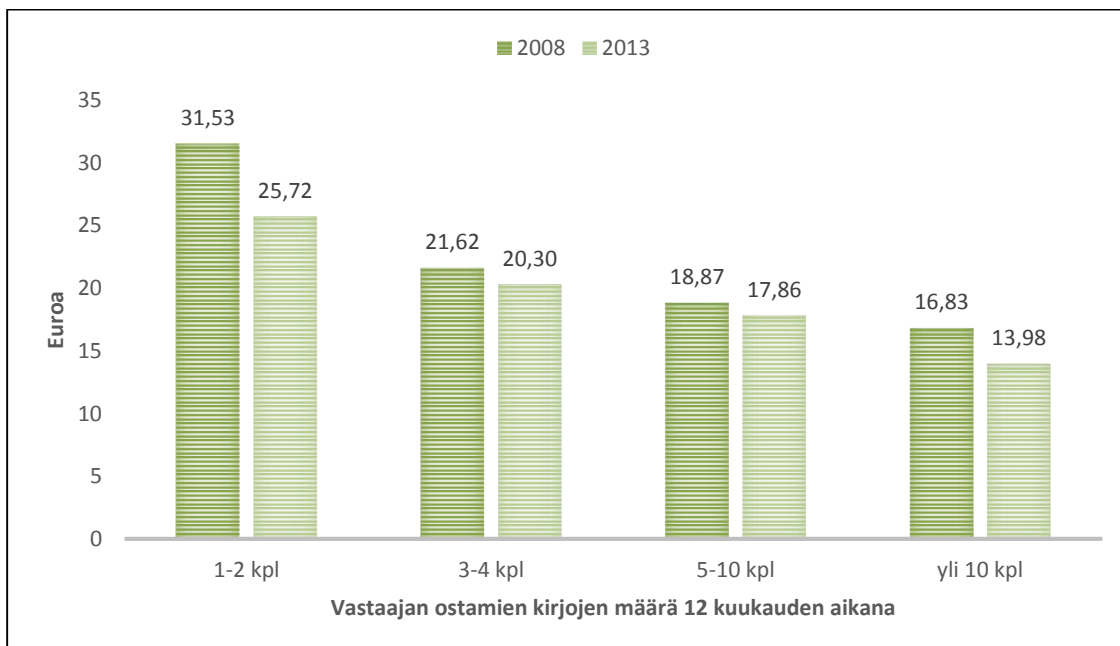
Erityisesti yli 10 kirjaa vuodessa ostavat käyttivät kirjoihin vähemmän rahaa kuin aikaisemmin.

Kirjaostoihin käytetty rahamäärä/ostaja 2008 ja 2013

Jotain kirjamarkkinoista kertoo se, että viidessä vuodessa kirjan kuluttajahinta on laskenut. Eniten ja vähiten ostaneet ovat vuonna 2013 hankkineet kirjansa keskimäärin yli 15 prosenttia halvemmalla kapalehinnalla kuin viisi vuotta aiemmin.

Ostetun kirjan keskihinta 2008 ja 2013

OSTETTAVAN KIRJAN VALINTA

Markkinoinnin kohdentamisen näkökulmasta on hyödyllistä tietää, kuka ostaa kirjoja ja kuinka paljon. Keinoja ja markkinointiviestiä suunniteltaessa on hyötyä siitä, että tiedetään miksi kirjoja ostetaan ja miten ostettavat kirjat valitaan. Niitäkin asioita tutkimuksissa on kysytty.

Harkiten vai hetken mielijohteesta

Tutkimuksessa kysyttiin oliko viimeksi ostetun kirjan ostopäätös tehty jo ennen ostoksille lähtöä vai vasta ostopaikalla.

Vuonna 2008 46 % ostopäätöksistä tehtiin etukäteen ja 46 % ostopaikalla. Nyt heräteostosten määrä oli kasvanut selvästi: etukäteen ostopäätöksistä tehtiin 41 % ja 52 % ostopaikalla.

Muutos vuodesta 2008 vuoteen 2013 on merkittävä: kirja valitaan vasta kaupassa. Ostopaikalla tehtävien päätösten osuus verrattuna etukäteen tehtyihin päätöksiin on selvästi kasvanut.

Heräteostoksia tekivät suhteellisesti eniten 1-2 kirjaa vuodassa ostaneet.

Itselle vai lahjaksi

Tutkimukseen osallistuvilta kysyttiin viimeksi ostetun kirjan ostotarkoitusta: omaksi, lahjaksi omaan kotiin vai lahjaksi muualle. Kaksi kolmannesta osti kirjan itselleen.

Kirjan käyttötarkoitus	%
Omaksi	65
Lahjaksi omaan kotiin	15
Lahjaksi muualle	20

Ostettavan kirjan valintaperusteet

Vastaajalle annettiin 25 valmiiksi määriteltyä kriteeriä ja vaihtoehto ”en osaa sanoa”. Vastaajaa pyydettiin valitsemaan viisi tärkeintä. Taulukossa kuvataan ostettavaan kirjan valintaan liittyviä ostovirikkeitä. Prosenttiosuudet kuvaavat sitä, kuinka suuri osa vastaajista oli sisällyttänyt valintoihinsa kyseisen kriteerin.

Tärkeimmät ostovirikkeet viimeksi ostetun kirjan, % vastanneista

Heräteosto ollessani alun perin muilla ostoksilla muussa ostopaikassa	25
Seuraan jatkuvasti tietyn aihepiirin kirjoja ja ostan niitä	13
Kuulin tuttavalta kiinnostava kirjasta	8
Sain herätteen lehtiarvostelusta	7
Seuraan jatkuvasti tietyn kirjailijan tuotantoa ja ostan sitä	7
Sain virikkeen Internetistä	7
Täydentääkseni kirjahyllyäni vähitellen	4
Sain herätteen lehti-ilmoituksesta	3
Sain herätteen kotiin tulevasta suoramainonnasta	3
Halusin omaksi kirjastosta lainana lukemani kirjan	3
Sain herätteen näkemästäni elokuvasta, joka perustui kirjaan	3
En saanut kirjaa kirjastosta (ainakaan tilaamatta)	2
Myyjä suositteli	2
Sain herätteen televisiomainoksesta	1
Muu virike	17
Eos/ei vastausta	3

Tutkimuksessa selvitettiin myös, millä perusteella ostaja oli päätenyt valitsemaansa kirjaan:

Kuinka monta % vastanneista valitsi viiden tärkeimmän ostokriteerin joukkoon.

Sisällön aihepiiri	85
Kirjailijan nimi	59
Tarjous- tai alennushinta	52
Kovakantisuus	43
Kirjan ulkoasu	38
Takakannen seloste	44
Tuttavien mielipiteet	43
Palkittu kirja	39
Lehtiarvostelu	35

Kirjan saama muu julkisuus	32
Arvostelu internetissä	15
Muu arvostelu	20

Kyselyn perusteella käy ilmi, että sisällön aihepiiri on keskeisin ostokriteeri. Näin on kahdessa tapauksessa kolmesta kun kirja ostetaan itselle ja joka toisessa tapauksissa lahjaostoissa. Lahjaksi ostettaessa kolmasosalle on merkittävää kirjan ulkoasu ja neljännekselle se onko teos saanut jonkin palkinnon. Tarjoushinnalla on kaksi kertaa enemmän merkitystä kun kirja ostetaan omaksi (39 % vastanneista) kuin silloin kun kirjaa hankitaan lahjaksi (20 %). Tuttavien mielipiteellä on enemmän merkitystä silloin kun kirjoja ostetaan itselle kuin silloin kun niitä ostetaan lahjaksi.

MITÄ KIRJALLISUUTTA SUOMI OSTAA

Vastaukset kysymykseen ”minkälaisia kirjoja olette ostanut viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana” kertovat millaisia, eivät sitä, kuinka monta. Kysymyksessä kirjat oli jaettu 20 eri kirjallisuuslajiin. Kirjan luokittelu oli vastaajan oma valinta.

Ensin havainto, jota ei enää erikseen käsitteellä kirjallisuuskohtaisissa kommentteissa. Paljon kirjoja ostava hankkii kirjoja monipuolisesti. Mitä enemmän vastaaja on ostanut kirjoja, sitä enemmän hän on ostanut kaikenlaisia kirjoja. Yksi poikkeus on – sotakirjat, niissä korrelaatio on negatiivinen.

Muutamat kirjallisuuslajit ovat lisänneet suosiotaan vuodesta 2008:

- jännitys ja seikkailu
- fantasia ja scifi
- historia ja muistelmat
- yhteiskunta.

Salapoliisikirjoja ja dekkareita oli vuonna 2013 ostanut yhtä suuri osuus asiakkaista kuin vuonna 2008.

Muita 15 kirjallisuuslajeja oli ostettu vähemmän kuin vuonna 2008.

Mitä kirjoja suomalaiset olivat ostaneet 12 kuukauden aikana 2008 ja 2013, % vastanneista

	2008	2013
Tietokirjat	48	45
Kaunokirjat	39	36
Lasten- ja nuortenkirjat	29	26
Dekkarit	19	19
Jännitys ja seikkailu	19	12
Romantiikka	11	10
Fantasia ja Scifi	7	10
Sotakirjat	10	9
Runous ja aforismit	13	7

Tietokirjat

Vuonna 2013 tietokirjoja osti 46 prosenttia naisista ja 44 prosenttia miehistä. Historiaa ja muistelmia oli vuonna 2013 ostettu selvästi enemmän kuin vuonna 2008, ja se oli noussut aihealueeltaan suurimaksi ohi kotitalouden ja ruuanlaiton.

Tietokirjojen ostajat kustakin ikäryhmästä

Ikäryhmä	2013
15–19	38
20–29	54
30–39	48
40–49	54
50–59	44
60–79	36

Kahdessa asiassa positiivinen korrelaatio on aukoton molempina vuosina. Mitä kauemmin on istunut koulunpenkillä, sitä isompi on tietokirjojen nälkä myöhemminkin. Mitä suurempi on kirjojen kokonaishankintamäärä, sitä enemmän hankitaan tietokirjoja.

Kaunokirjallisuus

Kaunokirjallisuus kattaa lähinnä romaanit, jotka eivät kuulu muihin, tarkemmin määriteltyihin kategorioihin. Kaunokirjallisuutta osti vuonna 2013 entistä harvempi mutta suhde kotimaisen sekä käännetyn välillä säilyi suunnilleen entisellään.

- Naiset ostavat yhtä paljon kotimaista ja käännettyä kaunokirjallisuutta, miehet suosivat kotimaista.
- Alle 30-vuotiaat ostavat enemmän käännettyä kaunokirjallisuutta, muut ikäryhmät suosivat kotimaista.
- Alle viisi kirjaa 12 kuukauden aikana ostaneet suosivat kotimaista. Enemmän ostaneet hankkivat kotimaista ja käännettyä tasapuolisesti.
- 60 prosenttia kaunokirjallisuutta ostaneista oli naisia.

Runot ja aforismit

Runoja ja aforismeja ostivat pääasiassa 20–40-vuotiaat, jotka asuivat pääkaupunkiseudulla.

Dekkarit, jännitys ja seikkailu

Eron tekeminen dekkarin, jännityskirjan ja kaunokirjallisuuden välillä on varsin henkilökohtaista. Ostaja voi sijoittaa esimerkiksi poliisiromaanin perustellusti mihin tahansa näistä lajityypeistä.

Dekkareita ostivat yhtä paljon naiset ja miehet. 30-vuotiaiden osuus oli ryhmässä kasvanut vuodesta 2008. Eniten dekkareita ja seikkailua ostivat pääkaupunkiseutulaiset.

Sotakirjat

Sotakirjoja ostavat pääasiassa miehet. Eniten sotakirjoja ostavat 40–49-vuotiaat.

Romantiikka

Romantiikkaa ostivat eniten 20–29-vuotiaat ja yli 60-vuotiaat. Pohjois-Suomessa romantiikan kaipuu oli edelleen selvästi muuta maata suurempi, samoin pienissä kaupungeissa ja maaseudulla.

Scifi

Scifiä osti 18 prosenttia 15–19-vuotiaista, Myös muiden alle 40-vuotiaiden kiinnostus tähän kirjallisuuden lajiin on kasvanut vahvasti vuodesta 2008. Vieraskielisiä kirjoja ostaneiden ykkössuosikki oli scifi-kirja, joka kolmas heistä oli ostanut niitä.

Lasten- ja nuortenkirjat

Lasten- ja nuortenkirjoja osti 43 prosenttia naisista ja 15 prosenttia miehistä. Naisen ostamista lasten- ja nuortenkirjoista lastenkirjoja on 67 prosenttia ja miehen ostamista 75 prosenttia.

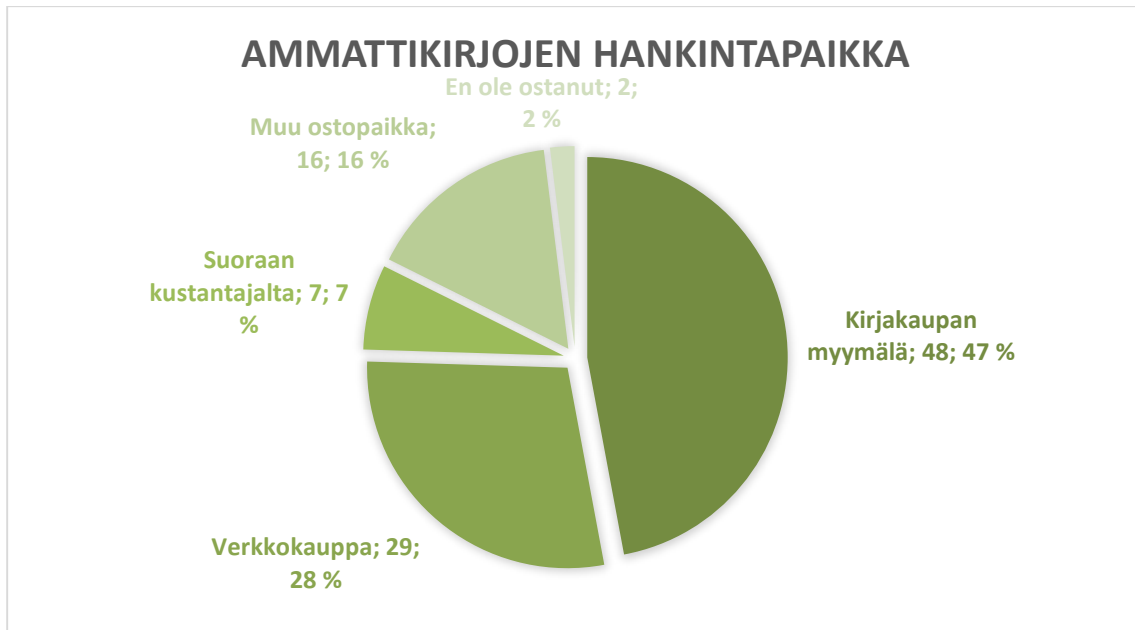
Lastenkirjojen ostaminen lisääntyy 40 ikävuoteen asti ja vähenee sen jälkeen. Vuonna 2008 ostaminen kuitenkin lisääntyi, kun 60 ikävuotta tuli täyteen. Vuonna 2013 näin ei enää käynyt.

Ammattikirjallisuus

Suomalaisista ammattikirjoja oli vuoden aikana ostanut kolmannes (33 %) suurin osa heistä yhden tai kaksi kirjaa. Kirjakaupasta oli ammattikirjoista ostettu 48 % ja 28 % oli tehnyt hankintansa verkossa.

Ammattikirjojen ostaminen painottuu selvästi kaupunkeihin ja yli kuusikymppisillä halu hankkia ammattikirjoja merkittävästi hiipuu.

Ne, jotka ylipäättään ostivat enemmän kirjoja, ostivat myös enemmän ammattikirjoja.

Vieraskieliset kirjat

Vieraskielisillä kirjoilla tarkoitetaan vastaajan äidinkielestä riippumatta muita kuin suomen- tai ruotsinkielisiä kirjoja.

Vieraskielisten kirjojen ostamisesta selvitettiin niiden henkilöiden osalta, jotka olivat ostaneet kirjoja vuoden aikana. Näistä henkilöistä 29 % oli ostanut myös vieraskielisiä kirjoja.

Sähkökirjat

Sähkökirjalla tarkoitetaan tallenteena olevaa tai internetistä ladattavaa tai luettavaa, muuta kuin äänikirjaa.

Sähkökirjoja lukivat pääasiassa alle neljäkymppiset, miehet jonkun verran enemmän kuin naiset. Puolet (49 %) luetuista sähkökirjoista oli englanninkielisiä.

Sähkökirjaa luettiin pääkaupunkiseudulla selvästi enemmän kuin muualla maassa. Nuorten sähkökirjojen lukeminen on hyvin vähäistä tutkimuksen mukaan.

Sähkökirjoja luetaan pääasiassa kotona.

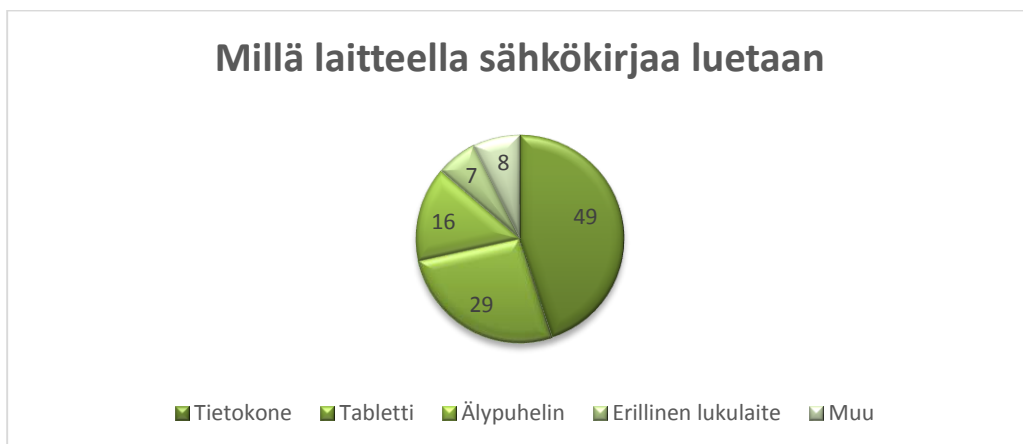
*Miksi valitsin sähköisen kirjan, % ostaneista**

	2013
Halusin kokeilla uutta	30
Sain sen nopeammin kuin painetun kirjan	31
Sähköinen kirja oli halvempi kuin painettu	17
Voin ostaa vain tarvitsemani osan kirjasta	2
Kirja oli saatavissa vain sähköisenä	12
En halua kirjaa fyysisenä esineenä	20
Muu syy	16
Ei vastausta	0

* Jos vastaaja on antanut kaksi vaihtoehtoa, on molemmat otettu mukaan.

Halu tai uskallus kokeilla uutta, toimituksen nopeus ja hinta ovat edelleen tärkeitä. Viisi vuotta sitten kaikilla ostaneillakaan ei oikein ollut selvillä hankinnan syy, vuonna 2013 epätietoisia ei enää ollut.

Puolet oli lukenut sähkökirjaa tietokoneella ja 29 prosenttia tabletilla. Mieluisimmaksi lukulaitteeksi 36 prosenttia nimesi tabletin, 18 prosenttia tietokoneen ja 38 prosenttia ei osannut vastata. Erillinen lukulaite ei ole saanut kunnolla tuulta siipiensä alle.

Äänikirjat

Äänikirjoja osti neljä prosenttia koko tutkimusjoukosta vuonna 2008 ja kuusi prosenttia vuonna 2013. Sekä miehet että naiset lisäsivät ostojaan saman verran.

KIRJOJEN OSTAMINEN VERKKOKAUPASTA

Tutkimuksessa oli mukana pari kysymystä verkkokaupasta sen selvittämiseksi, kuinka paljon suomalaiset ostavat kirjoja ulkomaisista verkkokaupoista.

Viisi prosenttia vastaajista oli tehnyt hankintoja Amazonista ja 10 % oli asioinut vuoden aikana jossain muussa verkkokaupassa. Miehet ja naiset olivat ostaneet verkkokaupasta yhtä paljon kirjoja.

Eniten verkkokirjakaupoissa olivat asioineet 30–39-vuotiaat. Hankituista teoksista 21 % oli ulkomaan kielisiä. Verkkokaupassa asioivat asuivat tasaisesti kaikkialta Suomesta.

Verkkokauppa Amazonista sekä Applen kaupasta oli kummastakin yksi prosentti kaikista vastanneista hankkinut sähkökirjan. Muissa sähkökirjakaupoissa oli asioinut kaksi prosenttia vastaajista.

PUHELINMARKKINOINTI

Kyselyssä tiedusteltiin myös puhelinmyynnin hyväksyttävyyttä kirja- ja lehtimyyntissä. Vastaajista 74 % oli sitä mieltä, että puhelinmyynti ei ole kovin tai ei lainkaan hyväksyttävää. Vain 2 % piti puhelinmyyntiä täysin hyväksyttävänä.

LISÄTIETOJA

Kirjakauppaliitto ry, Katriina Jaakkola
Suomen Kustannusyhdistys, Sakari Laiho